

Kariyer Dışı Bir Osmanlı Diplomatı: Viyana Büyükelçisi Mehmed Arif Efendi (1850-1855)

Musa Kılıç*

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar,

Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü,
Eskişehir/TÜRKİYE
musakilic@ogu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4720-9939

Geliş: 11 Temmuz 2024

Kabul: 23 Ekim 2024

Yayın: 10 Kasım 2024

Bu çalışma ön inceleme sürecinde
ve yayımlanmadan önce
iThenticate ile taranmıştır.

ÖZ

Büyükelçilik diplomatik mesleğinin en üst basamağını ifade eder. Bununla birlikte geçmişte olduğu gibi günümüzde de büyükelçiler sadece diplomatlardan seçilmezler. Diplomatlık mesleği dışından gelenler için kariyer dışı büyükelçi nitelemesi kullanılır. Osmanlı Devleti'nde bu nitelendirme kapsamına giren elçi sayısı hayli fazladır. Mehmed Arif Efendi 1850-1855 yılları arasında Viyana'da büyükelçi olarak görev yaptı. Daha önce herhangi bir diplomatik tecrübesi olmamasına ve dönemin diplomasi dili Fransızca'yı bilmemesine rağmen bu göreve tayin edilmişti. Yani kariyer dışı bir elçiydi. Onun görev yaptığı dönem Avrupa diplomasisinin hareketli olduğu yıllardı. Önce Macar Mültecileri meselesi nedeniyle Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki diplomatik krizle uğraşmak zorunda kaldı. Kırım Savaşı döneminde görevine devam ediyordu. Viyana, barış için diplomatik müzakerelerin yürütüldüğü merkez olduğu için Mehmed Arif Efendi'nin büyükelçilik misyonu daha önemli hale geldi. Kimi zaman kariyer dışı bir elçi olmanın zorluklarını yaşadı. Bu çalışmanın amacı Mehmed Arif Efendi'nin Viyana Sefaretindeki misyonunu, kariyer dışılığı üzerinden ele almaktır. Onun Avusturya ile Osmanlı Devleti arasındaki diplomatik ilişkilerdeki rolü ve bu rolde kariyer dışı bir diplomat olmasının etkileri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Arif Efendi, Osmanlı Diplomatları, Osmanlı Devleti, Avusturya

A Non-Career Ottoman Diplomat: Vienna Ambassador Mehmet Arif Efendi (1850-1855)

Research Article

* Responsible Author,

Assoc. Prof. Dr., Eskişehir
Osmangazi University, Faculty of
Humanities and Social Sciences,
Department of History,
Eskişehir/TURKIYE
musakilic@ogu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4720-9939

Received: 11 July 2024

Accepted: 23 November 2024

Published: 10 November 2024

This paper was checked for
plagiarism using iThenticate
during the preview process and
before publication.

Copyright

This work is licensed under
Creative Commons Attribution
4.0 (CC BY-NC 4.0)
International License

ABSTRACT

Ambassadorship is the highest degree of the diplomatic profession. However, as in the past, ambassadors are not selected only from among diplomats today. Those who come from outside the diplomatic profession are called non-career ambassadors. The number of ambassadors who categorized under this category in the Ottoman Empire is quite high. Mehmed Arif Efendi served as ambassador in Vienna between 1850 and 1855. He was appointed to this position despite lacking prior diplomatic experience and without proficiency in French, the diplomatic lingua franca of the period. In other words, he served as an ambassador without a formal career in diplomacy. He had served during a period when European diplomacy was quite dynamic. First, he had to deal with the diplomatic crisis between the Ottoman Empire and Austria due to the Hungarian Refugees issue. He continued his duty during the Crimean War. Since Vienna was the center where diplomatic negotiations for peace were conducted, Mehmed Arif Efendi's ambassadorial mission became more important. He sometimes experienced the difficulties of being a non-career ambassador. The purpose of this article is to examine Mehmed Arif Efendi's mission at the Vienna Embassy through his non-career position. In this scope his role in the diplomatic relations between the Austria and Ottoman Empires are evaluated.

Keywords: Mehmet Arif Efendi, Ottoman Diplomats, Ottoman State, Austria

Funding: The author has reported that this study received no financial support.

Conflicts of interest: The author of this article is also the field editor of this journal in the field of Modern History. This situation is considered as a relationship that may create a conflict of interest. In order to ensure an impartial and transparent review process, the review process of this article was carried out by another field editor of the journal. The position of the author was not disclosed to the reviewers. All stages of the process were carried out in accordance with the COPE ethical guidelines.

Peer Review: External, double-blind.

Finansman: Herhangi fon veya maddi destek kullanılmamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu makalenin yazarı aynı zamanda bu derginin Yakınçağ Tarihi alan editörüdür. Bu durum çıkar çatışması yaratabilecek bir ilişki olarak değerlendirilmektedir. Tarafsız ve şeffaf bir hakem süreci sağlanması adına bu makalenin değerlendirme süreci derginin bir başka alan editörü tarafından yürütülmüştür. Yazarın pozisyonu hakemlere açıklanmamıştır. Sürecin tüm aşamaları COPE etik kılavuzuna uygun yürütülmüştür.

Hakem Değerlendirmesi: Bağımsız, çift-kör hakemlik.

Atıf - Cite: Kılıç, M. Kariyer Dışı Bir Osmanlı Diplomatı: Viyana Büyükelçisi Mehmed Arif Efendi (1850-1855). *History Studies* 16, no. 4 (2024): 615-635.

Giriş

Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki diplomatik ilişkilerde 1791 Zıştovi Antlaşması bir dönüm noktası kabul edilir. Nitekim bu antlaşmadan sonra iki devlet arasında bazen ciddi krizler yaşansa da bir daha savaşmayacaklardı.¹ Klemens von Metternich'in şansölyeliği döneminde Avusturya ile Osmanlı Devleti birbirlerine daha da yakınlaştı. Avusturya, 1821 Yunan İsyanı sırasında Osmanlı yanlısı politikayı sürdüren tek devletti. Bu yüzden Mehmed Ali Paşa İsyanı sırasında ikamet elçilerinin yeniden açılması gündeme geldiğinde, Osmanlı Devleti tercihini Avusturya'dan yana kullandı.² 1821 Rum İsyanı sırasında görevinden alınan Yanko Mavroyani, Viyana'ya ikinci defa maslahatgüzar tayin edildi.³ Viyana'ya tayin edilen ilk büyükelçi ise Ahmed Fethi Paşa idi.⁴ Ahmed Fethi Paşa'dan (1836-1837) sonra Mehmed Sadık Rıfat Paşa (1837-1841 ve ikinci defa olarak 1842-1843), Akif Efendi (1841-1842), Ahmed Muhtar Bey (1843-1844), Abdünnafî Efendi (1844-1846), Mehmed Şekib Paşa (1846-1848) büyükelçi payesiyle Viyana'da görev yaptılar.⁵

Ahmed Fethi Paşa'dan sonra Viyana'da görev yapan elçiler arasında büyükelçi unvanına haiz olmayan tek isim Kostaki Musurus (1848-1850) idi. Kostaki Musurus, görevi sırasında XIX. yüzyıl boyunca iki devlet arasındaki en önemli problemlerden biri olarak nitelendirilen Macar Mültecileri sorunuyla ilgilenmek zorunda kaldı. Bu diplomatik kriz tam anlamıyla çözümlenmeden görevinden alındı ve yerine Mehmed Arif Efendi tayin edildi. Mehmed Arif Efendi'nin Viyana gibi önemli bir diplomatik merkeze tayini Babıali açısından oldukça ilginç bir tercihti. Zira Mehmed Arif Efendi daha önce diplomasi alanında herhangi bir tecrübesi olmayan kariyer dışından seçilen bir isimdi. Hatta dönemin diplomasi dili Fransızca'yı da bilmemekteydi.

Kariyer dışı elçi atamaları günümüzde de mevcut olan ve tartışılan bir olgudur. Bu tür atamalar tecrübesizliğin ortaya çıkarabileceği sorunlar, bilgi ve deneyim yoksunluğu, liyakat yerine siyasal yakınlık ve kişisel bağlantıların tercih edilmesi, politize olmak tehlikesi gibi nedenlerle eleştirilmektedir.⁶ Tartışmalı durumuna rağmen Osmanlı Devleti'nin de kariyer dışı elçi atama yöntemine başvurduğu görülmektedir. Nitekim Osmanlı döneminde tayin edilen elçilerden sadece 1/3'ü meslekten yetişen memurlardan seçilmişti. Örneğin Osmanlı elçileri arasında asker kökenlilerin oranı %15 civarında idi.⁷ Babıali'nin sıkça bu yöntemle başvurmasının nedenlerinden biri diplomat yetiştirebilecek nitelikteki Mülkiye ve Mekteb-i Sultani gibi okulların geç açılmasıydı. Yine de Hariciye Nezaretî'nin Babıali Tercüme Odası gibi kalemleri alaylı olarak nitelendirebileceğimiz diplomatlar yetiştirebilmekteydi. Daha önce

¹ Kemal Beydilli, "Zıştovi Antlaşması", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 44: 472.

² Mahmut Akpınar, "Viyana Yoluyla Batı Diplomasisi", *CUJOSS* 1, no. 46 (2022): 10.

³ Yanko Mavroyani'nin birinci ve ikinci dönem Viyana maslahatgüzarlık dönemleri için bkz. Musa Kılıç, "Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Rum Diplomatın Portresi; Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani (Jean Mavroyeni)", *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi* içinde, Editör İrşad Sami Yuca-Hidayet Kara, (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2019), 169-188.

⁴ Ahmet Dönmez, "Ahmed Fethi Paşa'nın Viyana ve Paris Elçilikleri (1835-1840)", *Osmanlı Devleti'nin Diplomasi Tarihi, Makaleler -2* içinde, Editör Mehmed Alaaddin Yalçinkaya-Uğur Kurtaran, (Ankara: Altınordu Yayınları, 2022), 215-218.

⁵ Sinan Kuneralp, *Son Dönem Osmanlı Ricali (1839-1922)*, (İstanbul: İsis Yayınları, 2003), 48.

⁶ Fırat Yıldız ve Evren Küçük, "Türk Dışişleri Bürokrasisinde Değişen Normlar: Kariyerdışı Büyükelçi Atamalarının Yasal Arka Planı", *Amme İdaresi Dergisi* 55, no. 2, (2022), 93-94.

⁷ Mahmut Akpınar, "Osmanlı Bürokrasisinde Askeri Bürokrasi Menşeli Elçiler", *Türk Diplomasisine Yön Verenler Osmanlı Dönemi* içinde, Editör Ahmet Dönmez-Yakup Kaya, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2023), 273.

bir sefarethanenin kançılıryasında vazife almak ya da diplomatik müzakerelerde görev yapmak bir elçiye önemli tecrübeler kazandırabilirdi. Tüm bunların yanında dönemin diplomasi dili Fransızca'yı bilmek çok önemliydi.

Mehmed Arif Efendi, yukarıda zikrettiğimiz özelliklerden hiçbirine sahip değildi. Buna rağmen Viyana'ya büyükelçilik payesiyle kariyer dışı bir diplomat olarak tayin edildi. Daha önce bahsedildiği üzere Mehmed Arif Efendi göreve başladığı sırada Avusturya ile Osmanlı Devleti arasında Macar Mültecileri sorunu nedeniyle ciddi bir diplomatik kriz söz konusuydu. Kırım Savaşı sırasında da büyükelçilik vazifesini sürdürmeye devam edecekti.

Tartışmalı ve güncel bir mesele olmasına rağmen ülkemizde kariyer dışı diplomatlarla ilgili çalışmaların sayısı çok azdır. Osmanlı/Türk elçilerinin misyonlarına dair mebzul miktarda çalışma bulunmaktadır. Bununla beraber bir elçinin veya elçilerin görevini kariyer dışılığı üzerinden değerlendiren müstakil çalışmaların sayısı çok azdır. Çalışmamızın amacı bir Osmanlı büyükelçisi Mehmed Arif Efendi'nin Viyana Sefaretindeki (1850-1855) misyonunu, kariyer dışılığı üzerinden ele almaktır. Onun Avusturya-Osmanlı Devleti arasındaki diplomatik ilişkilerdeki rolü ve bu rolde kariyer dışı bir diplomat olmasının etkileri irdelenecektir.

1. Mehmed Arif Efendi'nin Bürokratik Kariyeri ve Viyana'ya Tayini

Mehmed Arif Efendi'nin özel hayatına dair elde ettiğimiz bilgiler oldukça sınırlıdır. Sicill-i Osmani'de belirtildiğine göre Mehmed Arif Efendi, Ankaralı Hacı Hasan Efendi'nin oğlu ve Silahdar Ali Ağa'nın damadıydı. Genç yaşta Divan-ı Hümayun'a girmişti. Asâkîr-i Hassa'da üstlendiği başyoklamaçılık onun bürokratik kariyerindeki ilk önemli göreviydi. Birkaç yıl sonra aynı vazifeye Asâkîr-i Mansûre'ye tayin edildi. 1840 yılında Tophane-i Âmire'nin nezâretten müdürlüğe dönüştürülmesi üzerine bu müessesenin müdürlüğüne getirildi. Üç yıl sonra Asâkîr-i Hassa Müsteşarı olarak tayin edildi. Bu terfi nedeniyle Arif Efendi'ye ulâ sınıf-ı sânisî rütbesi tevcih edildiği gibi maaşı 15 bin kuruşa yükseltildi. Asâkîr-i Hassa Müsteşarlığı'nın iş yükünün artması ve Arif Efendi'nin daha önce bu kurumda hizmet etmesi nedeniyle bu atamanın yapıldığı ifade edilmekteydi. 1845 yılında ise Serasker Müsteşarı olarak tayin edildi ve kendisine ulâ sınıf-ı evveli rütbesi verildi. Bu görevinden azledildikten sonra Meclis-i Maliye'ye üye olarak atandı. Fakat Meclis-i Maliye'deki görevi sadece bir ay kadar devam etti. 1848 Temmuz'unda askeri işlere vâkıf olmasından ve bu nitelikte bir isme ihtiyaç duyulmasından dolayı Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye azalığına seçildi. Görüldüğü üzere Mehmed Arif Efendi'nin Viyana'ya tayin edilmeden önceki bürokratik kariyerinde herhangi bir diplomatik tecrübesi bulunmamaktaydı.

Mehmed Arif Efendi, 1850 yılında Viyana'ya tayin edildiği sırada Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki diplomatik gerginlik henüz sona ermemişti. Böyle bir dönemde, niçin Kostaki Musurus gibi diplomaside daha tecrübeli bir ismin görevden alınarak Mehmed Arif Efendi'nin tayin edildiği konusunda kesin bir bilgiye sahip değiliz. Söz konusu iradede sadece Kostaki Musurus'un bir süredir tebdilinin düşünüldüğü, Mehmed Arif Efendi'nin zekâ ve dirayet sahibi olduğu için iyi hizmet edeceğine şüphe olmadığı, kendisine büyükelçi payesinin verilmesinin uygun bulunduğu ifade edilmekteydi. İngiliz basınında çıkan bir habere göre Macar Mültecileri krizindeki tutumundan rahatsız olan Avusturya hükümetinin isteği doğrultusunda Kostaki Musurus'un görevine son verilmişti. Yine de daha tecrübeli bir isim tercih edilebilirdi. Tek bildiğimiz Hariciye Nazırı Âlî Paşa'nın isteği doğrultusunda bu atamanın gerçekleştiğidir. Âlî Paşa, talimatlara tamamen sadık kalacak kendisine yakın bir ismin Viyana'da bulunmasını istemiş olabilir.

Avusturya İmparatoru'na sunulmak için hazırlanan nâme-i hümâyunda Mehmed Arif Efendi'nin fevkalade murahhas büyükelçi unvanıyla Viyana'ya tayin edildiği, iki devlet arasındaki ittifak ve iyi ilişkilerin geliştirilmesinin umulduğu ifade edilmekteydi. Arif Efendi için bir de talimatname hazırlandı. Bu talimatnamede, nâme-i hümâyunu bizzat sunduğu sırada Osmanlı Sultanının Avusturya İmparatoru'na duyduğu dostluktan ve iki devlet arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusundaki arzusundan bahsedilmeliydi. Talimatta öne çıkan asıl husus ise Macar Mültecileri meselesiydi. Macar Mültecileri meselesinin ortaya çıkmasıyla Avusturya, Osmanlı Devleti'yle diplomatik ilişkilerini kesmişti. İki devlet arasındaki ilişkiler, mutabakat antlaşmasıyla 1850 yılı Nisan ayında yeniden tesis edilebilmişti. Fakat bu antlaşmada, mültecilerin serbest bırakılmaları konusundaki muğlaklık krizin tam anlamıyla sonlanmasını engellemekteydi. Mehmed Arif Efendi'den Avusturya Dışişleri Bakanı Prens Felix von Schwarzenberg ile görüşmeler yaparak sorunun çözümüne katkı sunması bekleniyordu. Talimatta mültecilerin serbest bırakılmasına Prens Schwarzenberg'in itiraz edebileceği noktalar ve bunlara nasıl cevap verilmesi gerektiği ayrıntılarıyla belirtilmişti. Ayrıca Avusturyalıların Bosna hududunu ihlalleri, Hersek Sancağındaki ihtilafli araziler, Avusturya basınının Balkan milletlerini isyana teşvik eden yazılarının engellenmesi, iki devlet arasında yeni bir ticaret antlaşması yapılması gibi hususlarda kendisine gönderilecek emirler ve direktifler doğrultusunda adımlar atması beklendiği ifade edilmekteydi.

Mehmed Arif Efendi, yola çıkmadan bir gün önce Sultan'ın huzuruna kabul edildi. 12 Kasım 1850 tarihinde İstanbul'dan ayrıldı. Yaklaşık bir aylık yolcuğun ardından 10 Aralık 1850'de Viyana'daydı. Birkaç gün sonra selefi Kostaki Musurus'la birlikte Prens Schwarzenberg'e kısa bir ziyarette bulundu. 16 Aralık Pazartesi günü sefaret erkânıyla birlikte Avusturya İmparatoru Franz Joseph tarafından kabul edildi ve Sultan'ın gönderdiği nâme-i hümâyunu takdim ederek resmen görevine başladı.

2. Mehmed Arif Efendi'nin Viyana'daki İlk Yılları (1851 – 1853)

Osmanlı Devleti'nin yeni Viyana büyükelçisinden en önemli beklentisi Macar Mültecileri meselesinden dolayı gerginleşen iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin normalleşmesine katkı sağlamasıydı. Fakat onun göreve başlamasından altı ay kadar sonra Babialı'nın Macar Mültecilerini serbest bırakma kararı alması, iki ülke arasında teskin edilmiş gibi görünen bu diplomatik krizin yeniden nüksetmesine neden oldu. Prens Schwarzenberg, 7 Temmuz 1851'de Arif Efendi'yle yaptığı görüşmede, Avusturya'nın onayı olmadan Babialı'nın Macar Mültecilerini serbest bırakma kararının iki ülke arasındaki mutabakat antlaşmasına aykırı olduğu gerekçesiyle protesto etti. Ayrıca Avusturya İmparatoru'nun ilişkileri normalleştirme adına İstanbul'a yeniden bir büyükelçi tayin etme kararından da vazgeçtiğini bildirdi. Mehmed Arif Efendi ise Babialı'nın kararının mutabakat antlaşmasına aykırı olmadığını, Osmanlı Devleti'nin bir zorunluluk olmamasına rağmen sırf Avusturya'ya dostluğunun bir göstergesi olarak mültecileri o güne kadar serbest bırakmadığını ve artık Macaristan'da ihtilal tehdidinin ortadan kalktığı gibi gerekçeler ileri sürse de Prens Schwarzenberg'in tutumu değişmedi. Ne Prens Schwarzenberg'in Arif Efendi nezdinde yaptığı itirazlar ne de Avusturya'nın Dersaadet maslahatgüzarının girişimleri, Osmanlı Devleti'ni mültecileri serbest bırakma fikrinden vazgeçiremedi. O dönemde Babialı, Avusturya hükümetinin Arif Efendi'yi sınır dışı ederek resmi diplomatik ilişkileri kesilmesi riskini bile göze almıştı.⁸

⁸ Nazır, *Osmanlı'ya Sığınanlar*, 350-356.

Avusturya hükümeti Mehmed Arif Efendi'yi sınır dışı edecek kadar ileri gitmedi. Fakat İstanbul'a yeni bir büyükelçi gönderilmediği gibi özellikle Prens Schwarzenberg, Mehmed Arif Efendi'ye karşı adeta *persona non grata* muamelesi uygulamaya başladı. 1851 Eylül ayında Macar Mültecilerinin Osmanlı Devleti tarafından serbest bırakılmaya başlamasından itibaren Arif Efendi'nin Prens Schwarzenberg ile yüz yüze görüşme talepleri çeşitli bahanelerle reddedildi.⁹ Bu süreçte genellikle ya resmi yazışmalar yoluyla ya da Mösyö Hammer (Baron Joseph Hammer-Purgstall) aracılığıyla Avusturya hükümetiyle temas kuruluyordu. Fakat bunlardan da çoğunlukla bir sonuç alınamıyordu.¹⁰ Aslında Arif Efendi, başta Prens Schwarzenberg olmak üzere Avusturya hükümeti yetkilerinin mülteciler meselesinde Babialı'nın kararlı tutumuna karşı hiçbir şey yapamadıkları için kendisine karşı mesafeli ve soğuk davrandıklarını biliyordu. Fakat iki devlet arasındaki krizi daha da derinleştirmek için Avusturya hükümetine bir bahane vermek istemiyordu. Üstelik Prens Schwarzenberg'in Mehmed Arif Efendi'ye randevu vermemesi çeşitli mazeretler ileri sürülerek gerçekleştiğinden dolayı diplomatik açıdan herhangi bir itirazda bulunulamazdı. Fakat 5 Ocak 1852 tarihinde Prens Schwarzenberg'in düzenlediği ve başta Avusturya İmparatoru olmak üzere hanedan üyelerinin katıldığı baloya davet edilmemesine sessiz kalamadı. Viyana'daki yabancı devlet temsilcileri davet edilmişken Osmanlı büyükelçisinin çağrılmaması büyük bir diplomatik nezaketsizlikti. Oysa o sırada Viyana'daki yabancı elçiler arasında büyükelçi unvanına sahip tek isim Arif Efendi'ydi. Yani Papalık temsilcisinden sonra elçiler arasında en kıdemlisiydi. Mehmed Arif Efendi, Prens Schwarzenberg'in tavrının hem şahsına hem de temsil ettiği makama saygısızlık olduğunu Osmanlı sefaretine çağrılan Mösyö Hammer'e açık bir şekilde beyan etti. Prens Schwarzenberg'in de Mösyö Hammer aracılığıyla bildirildiği cevabında Osmanlı elçisine diğer elçilerinden farkı bir tutumunun söz konusu olmadığını ifade ediliyordu. Verilen balo resmi olmadığı için kimleri davet edip etmeyeceği Prens'in kendi tercihiydi. Onun Mehmed Arif Efendi'yle ilgili şahsi bir problemi yoktu. Fakat mülteciler meselesindeki tavrı nedeniyle Osmanlı Devleti'ne tepkiliydi ve bu yüzden Mehmed Arif Efendi'yi davet etmemişti. Bu izahtan tatmin olmayan Mehmed Arif Efendi, balonun resmi olmadığına dair açıklamayı inandırıcı bulmamakta ve her ne olursa olsun kendisine gösterilen tavrı uygunsuz olarak nitelendirmekteydi.¹¹

Prens Schwarzenberg ile yaşanan kriz henüz sıcaklığını korurken Mehmed Arif Efendi Schönbrunn İmparatorluk Sarayı'nda düzenlenecek olan bir baloya davet edildi. Balo sırasında Avusturya İmparatoru, protokol kurallarına uygun bir şekilde Papa temsilcisinden sonra Mehmed Arif Efendi'yle nazik bir sohbet gerçekleştirdi. Ancak gönderdiği bir tahrirattan anlaşıldığına göre Mehmed Arif Efendi, Prens Schwarzenberg ile yaşadığı hadiseden sonra bu baloya katılmasına Babialı'nın tepki göstermesinden çekinmekteydi. Kendi *kıt aklıyla*¹², Saray'dan gelen resmi bir balo davetini reddetmesinin Avusturya hükümetinin elini güçlendireceğini ve İmparator hazretlerine bir nevi hürmetsizlik olacağını düşünmüştü. Davetiyeler balodan sadece iki gün önce gelmesi nedeniyle katılmamak için mazeret beyanında bulunmak mümkün olmamıştı.¹³ Oysa Babialı, Prens Schwarzenberg'in

⁹ Sadece mülteciler meselesine dair değil Bosna hakkında görüşme talepleri de reddediliyordu. Bkz. BOA., Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi (HR.MKT.), 38/30, 23 Eylül 1851.; BOA., İ.HR., 83/4059, 2 Ocak 1852.

¹⁰ BOA., İ.HR., 85/4153, 25 Şubat 1852.

¹¹ BOA., İ.HR., 84/4117, 12 Ocak 1852.

¹² Mehmed Arif Efendi'nin kendini küçük düşüren, özgüvensizliğine işaret eden bu tür nitelendirmelerine başka belgelerde de rastladık. Örneğin bkz. BOA., İ.HR., 329/21241/4, 2 Temmuz 1853.

¹³ BOA., İ.HR., 83/4062, 21 Ocak 1852.; BOA., HR.MKT., 42/25, 21 Ocak 1852.; BOA., HR.MKT., 42/54, 28 Ocak 1852.

tavrını şahsi olarak değerlendirmekte ve Mehmed Arif Efendi'nin Saray balosuna çağrılmasını bir nevi özür mahiyetinde görmekteydi.¹⁴

Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında bir süredir devam eden diplomatik soğukluğun önemli aktörlerinden biri olarak kabul edilen Prens Schwarzenberg, 5 Nisan 1852 tarihinde vefat etti. Babıali, Schwarzenberg'in yerine tayin edilecek kişinin Osmanlı Devleti'ne karşı daha ılımlı bir politika benimseyebileceği ümidindeydi.¹⁵ Nitekim Arif Efendi'nin, Prens Schwarzenberg'in halefi olarak atanan yeni Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Karl Ferdinand von Buol ile ilk görüşmesindeki izlenimleri olumluydu. Mehmed Arif Efendi, kısa bir süre önce Viyana'ya dönen Prens Klemens von Metternich'in¹⁶ telkinleriyle seçildiğini belirttiği Kont Buol'un iki devlet arasındaki soğukluğun ortadan kaldırılmasına yönelik bir politika izleyeceği inancındaydı.¹⁷ Nitekim Mehmed Arif Efendi Babıali'ye gönderdiği bir başka yazısında, Avusturya'nın Prens Schwarzenberg döneminde Osmanlı Devleti'ne karşı izlediği katı politikanın Kont Buol ve Prens Metternich'in etkisiyle değişmeye başladığını ifade etmekteydi.¹⁸ Diğer bir yazısında ise iki devlet arasındaki sorunların giderilmesi konusunda Kont Buol'un iyi niyetli yaklaşımını vurgulamaktaydı.¹⁹

Kont Buol'un Mehmed Arif Efendi'ye karşı tutumu Prens Schwarzenberg kadar sert değildi fakat Avusturya'nın Osmanlı siyasetinde belirgin bir değişiklik olmadığı kısa sürede anlaşılacaktı. Avusturya, Osmanlı Devleti'yle ilişkilerini normalleştirmek için üç temel şart ileri sürmekteydi. Birinci şartı, Osmanlı Devleti'nin mülteciler meselesinden dolayı bir nevi özür beyan etmesiydi. İkincisi, Bosna üzerinde iki devlet arasındaki ihtilaflı hususların giderilmesiydi. Üçüncü şart ise Klek ve Sutorina limanlarına dairdi.²⁰ Avusturya bu limanların Osmanlı Devleti'nin mülkü olduğunu kabul etmekle birlikte denizlerinin kendisine ait olduğunu iddia etmekteydi.²¹ Arif Efendi'nin Kont Buol ile yaptığı müzakerelerden anlaşıldığına göre mülteciler meselesi hakkında Osmanlı Devleti kendi şanına zarar vermeyecek bir biçimde teessüfünü bildirmeye hazırды. İkinci şarta gelince, bir devletin yabancı bir devlete kendi dahili işleri konusunda resmi bir taahhütte bulunması mümkün olmasa da Osmanlı Devleti Bosna'da yapılan düzenlemeler hakkında Avusturya hükümetini bilgilendirmeye devam edecekti. Asıl ihtilaflı husus ise üçüncü maddeydi. Osmanlı Devleti'nin kendi mülkünde bulunan Klek ve Sutorina limanlarında Avusturya'nın talebini kabul etmesi mümkün değildi. Yine de ilişkilerin normalleşmesinden sonra bu konuda müzakereler yapılabilirdi. Fakat Kont Buol için bu mesele müzakereye açık değildi. İki devlet arasındaki soğukluğun giderilebilmesinin tek yolu, Babıali'nin mevcut durumun korunacağına dair teminat vermesiydi.²² Babıali Viyana'daki elçisinin Kont Buol nezdindeki çabalarını takdir etmekle beraber o sırada Karadağ'da çıkan karışıklıkların Avusturya'nın elini

¹⁴ BOA., İ.HR., 84/4117, 22 Şubat 1852.

¹⁵ BOA., İ.HR., 86/4198, 18 Nisan 1852.

¹⁶ Prens Metternich, 1851 Eylül ayında Viyana dönmesinden kısa bir süre sonra Arif Efendi'yle bir görüşme yapmıştı. Bu görüşmede elli yıl boyunca kendi devleti için çalıştığı gibi Osmanlı Devleti'nin de menfaatlerine hizmet ettiğini belirten Prens Metternich, her iki devletin de aralarındaki ufak tefek sorunları bir kenara bırakarak büyük işler ve politikalarla meşgul olmaları lüzumundan bahsetmişti. Bkz. BOA., İ.HR., 81/3981, 1 Eylül 1851.

¹⁷ BOA., İ.HR., 86/4218, 19 Nisan 1852.

¹⁸ BOA., İ.HR., 87/4249, 24 Nisan 1852.

¹⁹ BOA., İ.HR., 88/4299, 2 Haziran 1852.

²⁰ BOA., İ.HR., 90/4392, 10 Eylül 1852.; BOA., İ.HR., 94/4585, 23 Aralık 1852.

²¹ Zafer Gölen, "1852-53 Karadağ Askerî Harekâtı ve Sonuçları" *History Studies* 1, no. 1, (2009), 224.

²² BOA., İ.HR., 90/4392, 10 Eylül 1852.

güçlendirdiğinin farkındaydı. Yine de Arif Efendi'den Viyana'da bulunan İngiltere, Fransa ve Rus elçilerinin de yardımını alarak Avusturya hükümetiyle temaslarını sürdürmesi istendi.²³

Osmanlı Devleti'nin 1852 yılının Aralık ayında Karadağ'a karşı askeri bir hareket başlatması Mehmed Arif Efendi'nin Viyana'daki durumunu daha da güçleştirdi. Karadağ meselesinde Avusturya'nın desteğini kazanmak için Kont Buol ile yürüttüğü müzakereler sonuçsuz kaldı.²⁴ Arif Efendi'ye göre Avusturya hükümeti bakanlarının çoğu Osmanlı Devleti konusunda müteveffa Prens Schwarzenberg gibi düşünmekteydi. Kont Buol, Avusturya'nın talepleri doğrultusunda bir ilerleme görülmediği için kendisine mesafeli davranmaktaydı.²⁵ Üstelik Osmanlı Devleti ile Avusturya ilişkilerinin normalleşmesi için desteğini dile getiren Prens Metternich bile Mehmed Arif Efendi'nin görüşme taleplerini reddetmekteydi. Diplomatik mahfillerde İmparator'un görevden aldığı İstanbul elçisi Kont Rechberg yerine bir atama yapmayacağı hatta mevcut maslahatgüzarın görevden alınacağına dair söylentiler dolaşmaktaydı.²⁶ Arif Efendi, Viyana'da o kadar güç durumda kalmıştı ki herhangi bir netice alınamayacağını düşündüğü hatta hakarete uğramaktan korktuğu için Kont Buol ile Karadağ meselesini yüz yüze görüşmekten imtina etmekteydi.²⁷

Avusturya Devleti, Osmanlı Devleti'yle sorunların çözüm yerinin Viyana değil İstanbul olduğunu çok iyi bilmekteydi. Mehmed Arif Efendi'nin Babıali'nin talimatları dışında yetki kullanması beklenmemekteydi. Nitekim Osmanlı Devleti'nin kararlı bir şekilde askerî harekâtını sürdürmesi nedeniyle Kont Leningen fevkalade elçi olarak İstanbul'a gönderildi. Kont Leningen iki devlet arasındaki sorunları çözüme kavuşturmak üzere tam yetkiliydi. Neticede Leningen'in kısa süreli misyonu Avusturya açısından başarıyla sonuçlandı. Babıali, Kutsal Yerler meselesinden dolayı Rusya'yla yaşanan kriz nedeniyle Klek ve Sutorina limanlarının Avusturya'ya bırakılması talebi dışında Osmanlı ordusunun Karadağ'dan çekilmesi de dahil olmak üzere Leningen'in verdiği ültimatomu aynen kabul etmek zorunda kaldı.²⁸

İki devlet arasında mutabakata varılması hem Babıali hem de Viyana'da göreve başladığından beri sıkıntılı günler geçiren Mehmed Arif Efendi açısından memnuniyet verici bir gelişmeydi. Hatta ilişkileri daha da yumuşatmak adına bir suikast girişiminde yaralanan Avusturya İmparatoru Franz Joseph'e Sultan'ın geçmiş olsun mesajını ileten bir nâme-i hümayun hazırlanarak Viyana'ya gönderildi. Bu nâme-i hümayun, 9 Nisan 1853 tarihinde Mehmed Arif Efendi tarafından Avusturya İmparatoru Franz Joseph'e takdim edildi. Franz Joseph, Mehmed Arif Efendi'yle gerçekleştirdiği sohbet sırasında iki devlet arasındaki sorunların giderilmesinden duyduğu hoşnutluğu ve kısa bir sürede İstanbul'a yeni bir elçi atanacağını ifade etti.²⁹ İki gün sonra Sultan'ın gönderdiği nâme-i hümayun şerifine Kont Buol tarafından bir akşam yemeği düzenlendi. Mehmed Arif Efendi de bu yemeğe mukabelede bulunmak üzere benzer nitelikte bir davet verdi.³⁰ Bu tür davetler gerek hükümet yetkilileriyle gerekse diplomatların meslektaşlarıyla kaynaşmaları, bilgi alışverişinde bulunmaları için oldukça önemlidir ve diplomasi mesleğinin bir gereği kabul edilir. Fakat arşiv kayıtlarından

²³ BOA., İ.HR., 94/4585, 23 Aralık 1852.

²⁴ Gölen, "Karadağ Askerî Harekâtı", 247.

²⁵ BOA., HR.MKT., 53/73, 24 Aralık 1852.

²⁶ BOA., HR.MKT., 52/40, 8 Aralık 1852.

²⁷ BOA., HR.MKT., 55/67, 25 Ocak 1853.

²⁸ Gölen, "Karadağ Askerî Harekâtı", 252-260.

²⁹ BOA., İ.HR., 97/4766, 11 Nisan 1853.

³⁰ BOA., Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS.), 405/83, 1 Mayıs 1853.; BOA., İ.HR., 98/4808, 2 Mayıs 1869.

edindiğimiz bilgilere göre Mehmed Arif Efendi'nin Viyana'da bulunduğu sürece sefarethanede verdiği tek önemli davet buydu.

Osmanlı Devleti'yle Avusturya arasındaki olumlu hava 1853 Nisan ayı sonlarında Karadağ Ladikası Danilo'nun Viyana ziyaretiyle yeniden bozuldu.³¹ Mehmed Arif Efendi'nin bu ziyaretin en azından Osmanlı sefaretini maiyetinde yapılması talebi Avusturya hükümeti tarafından reddedildi. Bunun üzerine Avusturya hükümetine sonuçsuz bir protesto notası verildi. Avusturya hükümeti daha da ileri giderek, Prens unvanı verdikleri Ladika Danilo'nun şerefine davet düzenledi. Mehmed Arif Efendi'nin ikinci protestosuna Kont Buol tarafından notayla cevap verildi.³² Bu sırada Osmanlı büyükelçisinin Prens Metternich nezdindeki girişimleri de sonuçsuz kaldı.³³ Babıali, Mehmed Arif Efendi'nin politikasını yerinde bulmakla beraber Avusturya ile ilişkilerin yeniden gerilmesini istemiyordu.³⁴ Zaten Rusya'yla derinleşen kriz ve ardından patlak verecek savaş her iki devlet arasındaki sorunları öteleyecek ve öncelikli politikalarını değiştirecekti.

3. Kırım Savaşı Döneminde Mehmed Arif Efendi'nin Viyana Misyonu

Kutsal Yerler krizi sırasında Osmanlı Devleti için Avrupa'nın büyük güçlerinin tutumu oldukça önemliydi. Krizin başlangıcında İngiltere ve Fransa'nın politikası daha açık olmasına rağmen Avusturya'nın nasıl bir tavır takınacağı muğlaktı. Macar Mültecileri meselesinde Rusya ile Avusturya'nın ortak hareket etmiş olması, Babıali için tedirgin ediciydi. Özellikle Prens Mençikov'un İstanbul'u terk etmesinden sonra savaş olasılığının güçlenmesiyle Avusturya'nın nasıl bir yol izleyeceği daha da önemli hâle geldi. Avusturya ise Rusya'nın yanında yer alması durumunda Balkanlardaki nüfuzunun azalacağını öngörüyordu. Üstelik İngiltere ve Fransa'yı karşısına almak istemiyordu. Ama bunun yanında İtalya ve Prusya'yla olan sorunları nedeniyle Rusya'nın desteğine ihtiyacı vardı.³⁵ Avusturya için en iyi seçenek bir şekilde barışın devam etmesiydi. Nitekim Mehmed Arif Efendi'nin gönderdiği raporlardan da anlaşıldığı üzere Avusturya'nın amacı Osmanlı Devleti'ni bazı tavizler vermeğe ikna ederek savaşın çıkmasını engellemektir.

Krizin başlangıcında, Avusturya'nın tarafsız tutumuna rağmen Rusya'ya meyli daha belirgindi. Prens Mençikov'un Babıali'ye ultimatoma sunmasından sonra Kont Buol, Mehmed Arif Efendi'yle yaptığı görüşmede ultimatoma içeriği hakkında henüz bilgi sahibi olmamakla birlikte taleplerin iki devlet arasındaki antlaşmalara uygun olması durumunda Rusya'yı destekleyeceklerini ifade etmekten çekinmemişti. Antlaşmalara aykırı ise Osmanlı Devleti'nin bu ultimatoma reddetmesine bir şey denilemeyeceğini söylemekle yetinmişti. Hatta Mehmed Arif Efendi'nin Avusturya'nın nasıl bir tutum alacağı konusundaki ısrarlı soruları Kont Buol'u kızdırmıştı. Mehmed Arif Efendi'ye göre Avusturya'nın tutumunda İngiltere ve Fransa'nın izleyeceği politika belirleyici olacaktı.³⁶

Ültimeatomun içeriği konusunda bilgiler geldikçe Viyana'daki diplomatik hava da değişmeye başladı. Avusturya'nın başkentindeki yabancı elçiler, Rusya'nın saldırgan politikasını Osmanlı Devleti'nin hukukuna bir saldırı olarak nitelendirmekte ve Mehmed Arif

³¹ Gölen, "Karadağ Askerî Harekâtı", 267.

³² BOA., İ.HR., 99/4816, 29 Nisan 1853.

³³ BOA., HR.MKT., 59/28, 2 Mayıs 1853.

³⁴ BOA., İ.HR., 99/4816, 26 Mayıs 1853.

³⁵ Erdoğan Keleş, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", (doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2009), 82-83.

³⁶ BOA., İ.HR., 328/21211/12, 21 Mayıs 1853.

Efendi nezdinde Babıali'ye desteklerini göstermekteydiler. Hatta Rus maslahatgüzarı bile daha ılımlı bir dil kullanmaktaydı. Mehmed Arif Efendi'nin İngiliz ve Fransız sefirlerinden öğrendiğine göre Avusturya hükümeti Rusya'ya karşı daha açık bir tavır alacaktı. Yine de Kont Buol'a göre ultiatomda ikili antlaşmalara uygun olan Rusya'nın taleplerini Babıali dikkate almalıydı. Viyana'daki değişen siyasi atmosferden hoşnut olan Mehmed Arif Efendi, Avusturya'nın özellikle Klek ve Sutorina limanları meselesinden dolayı gücendirilmemesi gerektiğini düşünmekteydi.³⁷

Prens Mençikov'un İstanbul'dan ayrılmasında sonra bile Avusturya'nın barış girişimleri devam etti. Kont Buol, Mehmed Arif Efendi'ye hâlâ diplomatik yollarla bir çözümün olabileceğine inandığını ifade etmişti. Avusturya, bu konuda her türlü yardıma hazırды. Kont Buol'a göre Rusya'nın Hıristiyanların himayesi konusundaki teminat talebini Osmanlı Devleti'nin içişlerine müdahale olarak değil tebaasına sunduğu imtiyazlar kapsamında değerlendirmek mümkündü. Arif Efendi ise Osmanlı Devleti'nin verdiği hakları geri almak gibi bir düşüncesi bulunmadığı için Rusya'nın teminat talebinin anlamsız olduğu cevabını vermiş ve bir savaş durumunda Avusturya'nın nasıl bir tavır takınacağını sormuştu. Kont Buol, Rusya'yla bir savaşın başlaması durumunda Avusturya'nın, Osmanlı Devleti'ne telaş ve huzursuzluk verecek bir tutum göstermeyeceğini ifade etmekle yetinmişti.³⁸

Mehmed Arif Efendi ile Kont Buol arasında Rusya'nın Babıali'ye Memleketeyn'i işgal edeceğine dair ultiatom vermesinden sonra bir görüşme daha gerçekleşti. Kont Buol'un önerisi, Rusya'nın Eflak-Boğdan'ı işgal girişiminde bulunması durumunda Osmanlı Devleti'nin ilk tepkisi, resmi olarak protesto etmesi yönündeydi. Mehmed Arif Efendi, Rusya'nın eyleminin uluslararası hukukun açık ihlali olduğu ve bunun Avusturya dahil bütün devletler tarafından kabul edildiği halde protestonun ne amacı olduğunu anlamamıştı. Buna cevaben Kont Buol, Osmanlı Devleti'nin Rusya'nın işgaline ne anlam verdiğini ilan etmesi gerektiğini ifade etti.³⁹ Aslında o sırada İngiltere'nin arzusu da Osmanlı Devleti'nin savaş ilanından kaçınarak sadece protesto ile yetinmesiydi.⁴⁰

Rusya'nın Eflak-Boğdan'ı işgal etmeye başladığı haberinin Viyana'ya ulaşmasından sonra Kont Buol, Mehmed Arif Efendi ile müzakeresinde Rusya'nın işgale rağmen savaş çıkarma niyetinde olmadığını belirtmesini olumlu değerlendirmekteydi. Osmanlı Devleti, barış için hâlâ bazı olumlu adımlar atabilirdi. Mehmed Arif Efendi ise Babıali'nin Kont Nesselrode'un ultiatomuna gönderilen mektubun cevabı gelmeden Rusya'nın Eflak-Boğdan'ı işgal etmesinin Osmanlı Devleti'nin hukuk ve haysiyetine dokunduğunu ifade etmişti. Kont Buol, işin hukuki boyutuna girmek istemiyordu. Ona göre Osmanlı Devleti için en hayırlı olanının uygun dille yazılmış bir notanın bir fevkalade elçi vasıtasıyla St.Petersburg'a gönderilmesiydi ve İstanbul'daki Avusturya temsilcisi bu konuda Babıali'yle müzakerelerde bulunacaktı.⁴¹

Kont Buol, önerisinin Babıali tarafından dikkate alınacağını düşünmekteydi. Fakat Osmanlı Devleti, St. Petersburg'a elçi göndermediği gibi Avusturya'nın beklentisinin tersine ağır bir nota yayınladı. Oysa Buol'un iddiasına göre Osmanlı Devleti, Rusya'ya uygun bir notayla cevap verileceği konusunda söz vermişti. Bu tepki karşısında Mehmed Arif Efendi, böyle bir durumdan haberdar olmadığını belirtmek zorunda kalmıştı. Kont Buol, tutumunun kabine

³⁷ BOA., İ.HR., 328/21211/11, 23 Mayıs 1853.

³⁸ BOA., İ.HR., 328/21220, 31 Mayıs 1853.

³⁹ BOA., HR.SYS., 1188/13, 9 Haziran 1853.

⁴⁰ Keleş, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", 84-85.

⁴¹ BOA., HR.MKT., 61/62, 9 Temmuz 1853.

toplantısından sonra belli olacağını belirtse de⁴² Avusturya Eflak-Boğdan'ın işgalini resmen protesto etti.⁴³

Kont Buol'un Mehmed Arif Efendi'ye yönelik kızgınlığı Avusturya'nın çabalarına rağmen Osmanlı Devleti'nin barış için gerekli tavizleri vermemesiydi. Böylece Avusturya'nın tek başına Osmanlı Devleti'ni ikna edemeyeceği, İngiltere ve Fransa'yla ortak hareket etmesi gerektiği ortaya çıktı. Bu amaçla Kont Buol başkanlığında Viyana'daki İngiltere, Fransa ve Prusya elçilerinden oluşan bir komisyon kuruldu.⁴⁴ Mehmed Arif Efendi, bu komisyonun Osmanlı Devleti'nin St.Petersburg'a göndermesini istedikleri elçiye verilecek nota müsveddesini hazırlamak amacıyla kurulduğunu ifade etmektedir.⁴⁵ Burada zikredilen komisyon meşhur 1853 Viyana Notasını hazırlamak üzerine kurulan komisyondur. Nitekim Mehmed Arif Efendi, 29 Temmuz 1853 tarihli tahriratında Avusturya hükümetinin Fransa, İngiltere ve Prusya elçileriyle yaptıkları toplantı neticesinde Fransa Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan nota müsveddesinin birkaç küçük değişiklikle kabul edildiğini bildirmektedir.⁴⁶ Mehmed Arif Efendi'nin dikkat çektiği başka bir husus daha vardı. İstanbul'daki İngiltere ve Fransa elçilerinin Babıali'yle hareket eder gibi görünmelerine rağmen adı geçen devletlerin Viyana'daki temsilcilerinin, hükümetlerinden aldıkları emir doğrultusunda Avusturya'yla tamamen ittifak halinde olduklarını yazıyordu.⁴⁷ Yani Osmanlı Devleti'ne müttefik gibi görünen İngiltere ve Fransa'nın ikili oynamasına dikkat çekiyordu.

Mehmed Arif Efendi, 10 Ağustos'ta Schönbrunn Sarayı'nda Belçika veliahtı Leopold ile Avusturya İmparatoru'nun akrabası Marie Henriette'nin nikâh törenine katıldı. Bu törende İmparator Franz Joseph, Mehmed Arif Efendi'ye Viyana'da hazırlanan notanın Osmanlı Devleti tarafından kabul edilmesi konusundaki beklentisini dile getirdi. Gerek Kont Buol gerekse Viyana'da bulunan İngiliz ve Fransız elçileri notanın Osmanlı Devleti'nin hukukuna dokunur bir yanı olmadığı konusunda garanti vermekteydiler. Bununla birlikte Mehmed Arif Efendi, Viyana Notasının içeriği hakkında kendisinin herhangi bir bilgisi olmadığını söylemekteydi.⁴⁸ Fakat bir başka kaynakta Mehmed Arif Efendi'nin hazırlanan nota konusunda gayri resmi olarak bilgilendirildiği ve bu notaya onay verdiği fakat Babıali'nin tepkisinden korktuğu için bunu gizlediği ifade edilmektedir.⁴⁹

Viyana Notası, Rum Ortodokslarının himayesini Rusya'ya vererek açık bir şekilde Osmanlı Devleti'nin işlerine müdahalenin önünü açmaktaydı. Nitekim Babıali, notanın içeriğinde değişiklik yapmadan kabul etmeyeceğini bildirdi. Osmanlı Devleti'nin notadaki değişiklik talepleri ise Rusya tarafından reddedildi.⁵⁰ Kont Buol'un Arif Efendi nezdinde Osmanlı Devleti'nin Viyana Notasını herhangi bir değişiklik yapılmadan kabul etmesi yönündeki

⁴² BOA., HR.MKT., 61/62, 26 Temmuz 1853.

⁴³ Keleş, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", 87.

⁴⁴ David M. Goldfrank, *The origins of Crimean War.* (London-Newyork, Routledge, 2013),195-196.

⁴⁵ BOA., HR.MKT., 61/65, 27 Temmuz 1853.

⁴⁶ BOA., İ.HR., 330/21273/39, 29 Temmuz 1853.

⁴⁷ BOA., İ.HR., 330/21273/35, 2 Ağustos 1853.; Aslında İngiltere ve Fransa İstanbul'da bulunan elçilerine Viyana nota müsveddesinin kabulü için Babıali'ye baskı yapılması emredilmişti. Bununla beraber özellikle İngiliz elçisi Lord Stradford'un hükümetinden aldığı emir doğrultusunda Viyana notasını destekler gözüke de diğer yandan Babıali'ye bu notayı reddetmesi hususunda telkinlerde bulunduğu bilinmektedir. Bkz. Candan Badem, *Kırım Savaşı ve Osmanlılar.* Çeviren Eşref Bengi Özbilen, (İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017), 79.

⁴⁸ BOA., İ.HR., 330/21283/6, 15 Ağustos 1853.

⁴⁹ Harold Temperley, *England and the Near East the Crimea.* (New York, Roudledge Revivals, 1936), 345.

⁵⁰ Togay Seçkin Birbudak, "1853-1856 Kırım Harbi'nde Osmanlı-Avusturya İlişkileri", *Bellekten* 82, no. 293, (Nisan 2018): 244-245

girişimleri de sonuçsuz kaldı. Notanın Babıali tarafından reddedilmesi sonucu Viyana Komisyonu'nun dağılmasına karar verildi.⁵¹ Bundan kısa bir süre sonra 4 Ekim 1853 tarihinde Osmanlı Devleti resmen Rusya'ya savaş ilan etti.

Ali Fuad Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye* adlı eserinde Viyana Notası ve süreçle ilişkin dikkat çekici bir yorumda bulunmaktadır. Savaş öncesinde yaşanan diplomatik kriz sırasında Viyana'da Arif Efendi yerine dil bilen, diğer yabancı elçilerle yakın ilişki kurmaya ve sosyalleşmeye muktedir bir elçi bulunsaydı savaşın önlenebileceğini iddia etmektedir. Viyana Notası hazırlandığı sırada böyle bir elçi müzakerelere davet edilmese de Osmanlı Devleti'nin itiraz edebileceği noktaları belirterek, notanın daha uygun bir dille hazırlanmasını sağlayabilirdi. Çünkü Osmanlı Devleti'nin Viyana Notasına itirazı esasa dair değil şekilseldi. Zaten Rusya'nın tepkisi, kendileri tarafından kabul edilen Viyana Notasının ilk halinin Babıali'nin değişiklik talebiyle reddedilmesiydi. Türkgeldi'ye göre Notanın ilk halinin reddi Rus İmparatorunun izzeti nefsine dokunmuştu.⁵²

Osmanlı Devleti'nin savaş kararı, Avusturya'nın öncülük ettiği barış çabalarına büyük bir darbeydi. Kont Buol, Mehmed Arif Efendi'ye savaş kararının özellikle zamanlama olarak yersiz olduğunu ifade etmekten çekinmemişti.⁵³ İkinci görüşme sırasında ise Kont Buol, aynı çekincelerini sıralasa da daha yumuşak bir lisan kullanmıştı. Bunun nedeni Kont Buol'un Macar mültecilerinin cephede görevlendirilmemesi konusundaki talebine Mehmed Arif Efendi'nin olumlu cevap vermesiydi. Mehmed Arif Efendi'ye göre Avusturya, Osmanlı Devleti ile bir ittifaka girmese de tarafsızlığını koruyacaktı. Babıali, Avusturya'nın tarafsız tavrını sürdürmesi için Macar Mültecileri konusunda daha fazla garanti verebilirdi.⁵⁴

Savaşın filli olarak başlaması Avusturya'nın girişimlerini sonlandırmadı. Viyana, hâlâ barış için yürütülen diplomatik müzakerelerin merkeziydi. Fakat bu süreçte Mehmed Arif Efendi'nin aktif bir rol üstlendiği söylenemezdi. Osmanlı büyükelçisi, Viyana'daki diplomatik müzakerelerin dışında tutundu. Prens Schwarzenberg kadar katı bir tutum içinde olmasa da Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Buol, Mehmed Arif Efendi'ye karşı mesafeliydi.⁵⁵ Mehmed Arif Efendi, müzakerelerdeki gelişmeler ve Avusturya hükümetinin düşünceleri hakkında bilgileri Kont Buol yerine⁵⁶ çoğunlukla İngiliz ve Fransız elçilerinden almaktaydı.⁵⁷ Bazen de bir başka Osmanlı elçiliği Viyana'daki diplomatik müzakereler hakkında daha sağlıklı bilgilere ulaşabilmekteydi.⁵⁸ Bunun yanında Babıali'nin de elçisini bilgilendirme konusunda kusuru bulunduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Mehmed Arif Efendi, savaşın başlangıcında gönderdiği bir tahriratta Karadağ Meselesi sırasında yaşananlar hakkında yeterince malumat alamadığı için karşılaştığı zorlukları anlatmaktaydı. Bu nedenle hem Rumeli Komutanı Ömer Paşa hem de diğer Avrupa başkentlerindeki Osmanlı elçilikleriyle doğrudan yazışma izni istemişti.⁵⁹

⁵¹ Kamil Erdem Güler, "Kırım Savaşı'nın Kökenleri (1848-1853)", (doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2003), 275.

⁵² Ali Fuad Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye I*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987), 45-47.

⁵³ BOA., Sadaret Umum Vilayat Evrakı (A.)MKT.UM.), 143/93/1, 12 Ekim 1853.

⁵⁴ BOA., HR.SYS., 1345/37, 14 Ekim 1853.

⁵⁵ Mehmed Arif Efendi, Kont Buol ile yaptığı kimi görüşmelerde herhangi bir bilgi alamadan geri dönmek zorunda kalıyordu. Örneğin bkz. BOA., İ.HR., 105/5151/4, 26 Aralık 1853.

⁵⁶ ... tafsîlât denilen şeylerin neden ibâret bulunduğu mumaileyh Kont Bol cenâbları tarafından izâh olunmamasıyla taraf-ı abîdâemden dahî üzerine varılmayub... BOA., HR.SYS., 905/1/87, 3 Şubat 1854.

⁵⁷ BOA., HR.SYS., 905/1/65, 7 Aralık 1853.

⁵⁸ BOA., Hariciye Nezareti Tercüme Odası (HR.TO.), 52/81/1, tsz.

⁵⁹ BOA., HR.SYS., 905/1/14, 17 Ekim 1853.

Viyana Notası sonrasında Fransa ve İngiltere'nin Rusya karşıtı politikalarının daha belirgin hâle gelmesi ve nihayet Osmanlı Devleti'nin müttefiki olarak savaşa katılmaları Avusturya Devleti'nin tutumunu da değiştirdi. Avusturya askeri ittifaka katılmasa da Osmanlı-İngiliz-Fransız birlikteliğinden yana bir politika izlemeye başladı. Eflak-Boğdan'ı tahliye etme teklifini, Rusya'nın reddetmesi üzerine 14 Haziran 1854 tarihinde İstanbul'da Osmanlı Devleti'yle bir antlaşma imzaladı.⁶⁰ Bu antlaşmanın onaylanmış suretlerinin Viyana'da teatisi için Mehmed Arif Efendi görevlendirildi.⁶¹ Fakat Mehmed Arif Efendi'nin konumunda herhangi bir değişiklik olmamıştı. Avusturya'nın Viyana'da İngiliz, Fransız ve Prusya temsilcileriyle yürüttüğü toplantılara Osmanlı Devleti'nin temsilcisi olarak Mehmed Arif Efendi hâlâ davet edilmemektedir. Kimi zaman bu toplantıların içeriği hakkında bilgi almakta bile zorlanmaktaydı.⁶²

Avusturya, Osmanlı Devleti'yle yaptığı antlaşmadan sonra Eflak-Boğdan'ı geçici olarak işgal etti. Fakat Eflak-Boğdan'da bulunan Avusturyalı yetkilileri Osmanlı askerî harekâtını engelleyecek nitelikte eylemlerde bulunmaktaydı. Mehmed Arif Efendi'ye bu eylemlerin engellenmesi ve bölgede koordinasyonun sağlanması için Kont Buol ile müzakerelerde bulunma yetkisi verildi.⁶³ Fakat Kont Buol'un verdiği sözlere rağmen bir türlü istenilen sonuç alınamadı.⁶⁴ Bunun üzerine Viyana'da yeni bir komisyon kurulmasına karar verildi. Osmanlı Devleti'nin Londra sefiri Kostaki Musurus'un bu komisyonun İstanbul'da kurulması yönündeki talebi ise Lord Clerandon tarafından reddedildi.⁶⁵ Viyana'da kurulacak komisyonda Arif Efendi de yer alacaktı. Ancak bu defa da Babıali, Arif Efendi için gerekli ruhsatnameyi göndermekte isteksiz davrandı.⁶⁶

Eflak-Boğdan meselesine dair komisyon kurulmadan Rusya'nın daha önce reddettiği Viyana Notasındaki dört temel madde üzerinden barış için diplomatik görüşmelere yeniden başlandı.⁶⁷ Müzakereler Kont Buol, İngiliz ve Fransız elçileriyle Rusya temsilcisi Prens Gorçakov arasında yürütülüyordu. Mehmed Arif Efendi ise bu toplantılara da davet edilmemişti. The Times gazetesinde çıkan bir habere göre bunun nedeni Prens Gorçakov'un dört koşulu kabul etmesi durumunda uzlaşma Babıali'ye havale edilecek ve oradan da Sultan'ın onayına sunulacak olmasıydı.⁶⁸ Aynı gazetede yer alan bir başka haberde ise Babıali tarafında yetki verilmediği için Mehmed Arif Efendi'nin müzakerelere katılmadığı bilgisi verilmekteydi.⁶⁹ Sonunda bu müzakerelerin beş büyük devletin katılımıyla Viyana'da düzenlenecek bir konferansta devam edilmesine karar verildi.

1855 Viyana Konferansı'nda İngiltere'yi Lord John Russell, Fransa'yı Dışişleri Bakanı Drouyn de Lhuys ve Rusya'yı ise Prens Gorçakov temsil edecekti. Diğer devletlerin üst düzey temsilcilerine karşılık Osmanlı Devleti murahhas olarak Arif Efendi'yi görevlendirdi.⁷⁰ Babıali'nin gönderdiği talimattan anlaşıldığına göre Mehmed Arif Efendi yalnızca konferans

⁶⁰ Birbudak, "1853-1856 Kırım Harbi'nde Osmanlı-Avusturya İlişkileri", 246-249.

⁶¹ BOA., A.ŞMKT.UM., 159/24/1, 16 Haziran 1854.; BOA., İ.HR., 111/5454/1, 4 Temmuz 1854.

⁶² BOA., İ.HR., 112/5468/11, 29 Mayıs 1854.; BOA., İ.HR., 112/5468/28, 18 Mayıs 1854.; BOA., İ.HR., 112/5480/6, 18 Haziran 1854.; BOA., İ.HR., 113/5492/5, 31 Temmuz 1854.

⁶³ BOA., HR.MKT., 94/16/1, 4 Aralık 1854.

⁶⁴ BOA., A.ŞMKT.UM., 167/89/1, 18 Ekim 1854.

⁶⁵ BOA., HR.TO., 574/36, 28 Ekim 1854.

⁶⁶ BOA., HR.TO., 574/55, 29 Aralık 1854.

⁶⁷ Erdoğan Keleş, "Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz ve Boğazlar Meselesi", *OTAM*, no. 23, (2008): 180.

⁶⁸ The Times "Austria", (2 January 1855).

⁶⁹ The Times "Austria", (16 January 1855).

⁷⁰ Keleş, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", 162.

sırasında yapılan müzakereleri raporlamakla görevliydi. Yani müşahit sıfatıyla konferansta bulunacaktı. Bunun nedeni olarak konferansta ele alınacak barış koşullarının hem Babialı tarafından hem de müttefiklerle etraflıca mütalaasının yapılması gerektiği belirtiliyordu. Talimatın geri kalan kısmında ise müzakerelere konu olacak dört madde hakkında Osmanlı Devleti'nin tutumu özet bir şekilde aktarılmaktaydı.⁷¹

Viyana Konferansı'na delege olarak tayin edilmek Arif Efendi'nin elçiliği sırasında kendisine verilen en önemli vazifeydi. Fakat bir sorun bulunmaktaydı. Arif Efendi, Fransızca bilmemekteydi. Bu nedenle konferansta Arif Efendi'ye tercüman sıfatıyla eşlik etmek üzere Tercüme Odası hulefasından Rıza Bey'in Viyana Sefaret Müsteşarı olarak tayin edilmesine karar verildi. Burada dikkat çeken hususlardan biri de Viyana'daki sefarethanede görevli Müslüman memurlardan hiçbirinin Fransızcaya tam bir vukufiyetinin olmadığı belirtilmesidir.⁷² Anlaşılan hassas konularda gayrimüslim elçilik çalışanlarına güven duyulmamaktaydı. Bu durumda Babialı'nın Arif Efendi'nin yanında güvenilecek bir Müslüman tercüman buldurulmaması da ilginçtir. Bir diğer ilginç nokta ise Arif Efendi'ye Rıza Bey'le talimat gönderilmesine rağmen konferansa katılabilmesi için ruhsatname hazırlanmasının unutulmasıdır. Neyse ki İstanbul'da bulunan müttefik devlet elçilerinin hatırlatması üzerine ivedilikle ruhsatname hazırlanarak Viyana'ya gönderildi.⁷³

Konferansa katılan müttefik devletler, Osmanlı Devleti'nin dil bilmeyen ve diplomatik tecrübesi bulunmayan Mehmed Arif Efendi'yi tayin etmesine tepki vermekte gecikmediler. Lord Palmerston, Kostaki Musurus'la gerçekleştirdiği bir mülakatta Osmanlı Devleti'nin Viyana'daki konferansta faydalı bir şekilde iştiraki için Fransızca bilen ve tam yetkiye sahip bir temsilci tayin etmemesinden dolayı duyduğu üzüntüyü beyan etmişti.⁷⁴ İngiltere'nin Dışişleri Bakanı Lord Clarendon da konferansa hususi bir temsilci gönderilmesinin lüzumundan ve bunun gecikmesinin ortaya çıkaracağı mahsurlardan bahsetmişti. Hakeza Fransa Dışişleri Bakanı da Osmanlı Devleti'nin konferansa özel bir elçi tayin etmesi gerektiğini düşünüyordu. Kont Buol, Mehmed Arif Efendi ile yaptığı müzakerede konferansın barış için önemine vurgu yaparak Babialı'da bulunan dirayet ve ehliyet sahibi devlet adamlarından birinin Viyana'ya gönderilmesinin yararlı olacağını belirtmişti. Bir başka görüşmede ise barışın, malum dört madde üzerine bina edileceğinden dolayı görüşmeler sırasında delegelerin fikir birliğinde olması gerektiğini ve Osmanlı Devleti'nin böyle bir fırsattan yararlanmak adına Sadrazam katılmaması bile Hariciye Nazırının konferansta yer almasının hayırlı olacağını ifade etmişti.

Aslında Mehmed Arif de kendi yetersizliğinin farkındaydı. Babialı'ya gönderdiği tahriratların birinde İngiltere Devleti'nin Lord John Russel gibi meşhur ve önemli bir devlet adamını murahhas olarak göndermesinin konferansın önemini daha da arttırdığını ifade etmekteydi. Devlet-i Aliyye'nin de şanı ve menfaatleri doğrultusunda konferansta bulunacak temsilcisiyle manevi kuvvetini güçlendirmesinin ve tahkim etmesinin önemini belirtmekteydi. Bir başka tahriratta ise diğer temsilcilerin önemli devlet adamları olmasına rağmen mesuliyet almaktan korktukları için yanlarına başka isimlerin tayin edildiğine vurgu

⁷¹ BOA., Hariciye Nezareti Londra Sefareti (HR.SFR.3.), 20/8/7, 31 Ocak 1855.

⁷² BOA., İrade Meclis-i Mahsus (İ.MMS.), 4/125/1, 23 Ocak 1855.; BOA., HR.MKT., 100/67/1, 31 Ocak 1855.

⁷³ BOA., İ.HR., 117/5758, 6 Şubat 1855.; BOA., Bab-ı Asafî Name-i Hümayun Defterleri (A.{DVNSNMH.d.}), 12/123/162, 5 Mart 1855.

⁷⁴ BOA., İ.HR., 120/5944/1, 30 Mart 1855.

yapmaktaydı.⁷⁵ Mehmed Arif Efendi'nin "bir hata işleyecek olur isem bundan sonra yalnız bir mesuliyet ve onun icab ettireceği mücazat kaziyesi kullarına aid olarak resm göstermesünüüz bilmeyerek zuhur edebilecek hatanın vehameti memurun giriftar olacağı ceza ile zail olamaz" sözlerinden anlaşılacağı gibi kendisi de sorumluluk almaktan korkmaktaydı.⁷⁶

Ali Fuad Türkgeldi Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye isimli eserinde Mehmed Arif Efendi'nin Viyana Konferansına delege olarak tayin edilmesini şu sözlerle eleştirmektedir;

"Ne garip karar! Rusya devleti ile büyük bir muharebe açılıp Viyana merkez-i müzakerât şeklini almış olduğu bir sırada Viyana'da o vakte kadar muamelât-ı siyasiyyede istihdam olunmamış, lisan bilmez bir sefirimiz bulunuyor; bilâhare mukaddemât-i müzakere için küşâd edilen konferansda da Devlet-i Aliyye'yi temsile o me'mur ediliyor; ve gûya konferansca cereyan edecek müzakerât bize aid olmayub Çin devletine mütâallik imiş gibi, müzakereye karışmayarak sâmi' sıfatıyla bulunması emr olunuyor; Sonra da söze karışması faideden hâli olmayacağından bahisle müzakereyi kendisine anlatmak üzere peşine bir tercüman takılıyor; Viyana Konferansı devletin emniyyet-i haliyye ve istikbaliyyesini ve tebaasıyla olan münasebâtını ta'yin edecek bir mühim meclis olduğu halde hukuk-i devleti muhafaza vazifesi lisan bilmeyen ve cereyan edecek müzakerâtı anlamayan bir adama nasıl tevdi' olunuyor"

Müttefiklerin itirazları sonuç verdi ve dönemin Hariciye Nazırı Mehmed Emin Âlî Paşa fevkalade büyükelçi unvanıyla konferansa Osmanlı baş murahhası olarak tayin edildi.⁷⁷ Fransa'nın İstanbul maslahatgüzarı Kont Benedetto'nun iddiasına göre bir tercümanın işaret ve yardımı olmaksızın fikir alışverişinde bulunamayan, hiçbir yabancı dil bilmeyen ve ikinci derecede bir memur olan Arif Efendi'nin Viyana'da elçi sıfatıyla bulunmasında İngiliz Büyükelçisi Lord Stradford Canning'in rolü vardı. Babıali onun telkinleriyle, son kararların İstanbul'da alınması yönünde bir politika benimsemişti. Kont Benedetto, hükümetinden aldığı emir doğrultusunda Âlî Paşa'nın baş murahhas tayin edilmesine Babıali'yi kendisinin ikna ettiğini iddia ediyordu.⁷⁸ Oysa Canning, sorumluluktan şikâyet eden ve yardım çığlıkları atan Arif Efendi yerine Âlî Paşa'nın tayin edilmesini doğru bir karar olarak değerlendirmektedir.⁷⁹

Mehmed Arif Efendi konferans öncesinde yapılan hazırlık toplantılarına da katılmadı.⁸⁰ Resmi açılışı 15 Mart 1855 tarihinde gerçekleşen konferansın ilk toplantısında ise masadaki yerini aldı. Fakat Arif Efendi'nin yetersizliği nedeniyle Âlî Paşa'nın Viyana'ya gelişi sabırsızlıkla beklenmekteydi. The Times gazetesindeki bir haberde Arif Efendi'nin Fransızca dilini bilmemesi diğer devletlerin temsilcileri için büyük bir sıkıntı kaynağı olduğu, onunla iletişimin Baron von Hammer aracılığıyla sağlandığı ifade edilmektedir.⁸¹ İngiliz temsilcisi Lord Russel bir mektubunda Osmanlı delegesinin görüşmelerde önemli bir rol üstlenmediğini, Rus delegasyonunun iddia ve itirazlarını reddedilecek delillerden mahrum olduğunu, onun mantıksızlığı ve hissizliği karşısında İngiliz ve Fransız delegasyonun Osmanlı Devleti'nin menfaatlerini savunamayacaklarını yazıyordu.⁸²

Âlî Paşa Viyana'ya ancak 8 Nisan'da gelebildi ve ertesi günü konferansın dokuzuncu oturumuna katıldı.⁸³ Mehmed Arif Efendi, ikinci murahhas olarak müzakerelerde yer almaya

⁷⁵ Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye I*, 45-49.; Hayreddin Nedim Göçer, *Vesâik-i Tarihiyye ve Siyasiyye Belgelerin Dilinden Osmanlı ve Avrupa*. (İstanbul: Selis Kitaplar, 2008), 78-80.

⁷⁶ BOA., Satın Alınan Evrak Ali Fuat Türkgeldi Evrakı (HSD. AFT.), 9/31, tsz.

⁷⁷ BOA., İ.HR., 118/5820, 17 Mart 1855.; BOA., A. {DVNSNMH.d., 12/124/162, Nisan 1855.

⁷⁸ Göçer, *Vesâik-i Tarihiyye ve Siyasiyye*, 72-73.

⁷⁹ Musa Kılıç, "Osmanlı Hariciyesinde Gayrimüslimler (1836-1876)", (doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2009), 122.

⁸⁰ BOA., İ.HR., 119/5842/1, 13 Mart 1855.

⁸¹ The Times, "Austria", (19 March 1855).

⁸² Göçer, *Vesâik-i Tarihiyye ve Siyasiyye*, 80.

⁸³ The Daily News, "France" 12 April 1855.

devam etti. Ancak Âlî Paşa'nın katılmasından sonra iki ay daha devam eden müzakerelerden herhangi bir sonuç alınmadı. Bu nedenle 4 Haziran 1855 tarihinde Viyana Konferansı'na resmen son verildi.⁸⁴

4. Mehmed Arif Efendi'nin Viyana'daki Elçilik Görevinin Sona Ermesi

Konferans sürecinde gerek diplomatik mahfillerde gerekse basında kendisine yönelik ciddi eleştirilere rağmen Mehmed Arif Efendi Viyana'da elçilik görevini bir müddet daha sürdürdü. Konferansın sona ermesinden iki ay sonra Viyana'daki politik hareketliğin sona ermesini ve yabancı elçilerin çoğunun izne ayrılmasını fırsat bilerek beş yıldır uzak kaldığı ailesini görmek ve hususi işlerini halletmek üzere geçici olarak İstanbul'a gelmek için izin talebinde bulundu.⁸⁵ Babıali, tüm eleştirilere rağmen Mehmed Arif Efendi'nin hizmetinden memnun gibidir. Zira sadece izin verilmekle kalmadı; göreve başladığından beri sefarethaneyi layıkıyla yönettiği, Avrupa'daki buhranlı dönemde Osmanlı Devleti'nin menfaatlerini gözetmekte gösterdiği başarı, Viyana'da elde ettiği emniyet ve itibar nedeniyle rütbesinin ulâ sınıf-ı evveliden bâlâyâ yükseltilmesine karar verildi. Ayrıca ikinci rütbeden nişân-ı âlî ihsan edilecek⁸⁶ ve bu nişan kendisine İstanbul'a izinli olduğu sırada verilecekti.⁸⁷

Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa, daha önce Viyana Sefiri Arif Efendi'nin rütbesinin bâlâ sınıfına yükseltilmesi ve sahip olduğu Mecidi nişanının da ikinci sınıfına tebdili için bizzat aracılık etmişti. Ömer Paşa, Babıali'ye gönderdiği şukkada Arif Efendi'nin görevini çok iyi bir şekilde yerine getirdiğinden, Rusya'nın teşebbüsleri konusunda Viyana'daki bilgileri süratli bir şekilde iletmesinden, Osmanlı ordusunun başarıları konusunda Avrupa basınına bilgilendirmesinden bahsederek halihazırdaki memuriyetinden dolayı rütbe ve nişan terfiinin gerekliliği anlatmaktaydı.⁸⁸ Fakat o dönemde Babıali, Serdar-ı Ekrem Ömer Paşa'yla aynı fikirde değildi. Arif Efendi'nin ileride yapacağı hizmetlere bakılarak rütbesinin daha sonra terfi ettirilmesine ve şimdilik nişanının yükseltilmesine gerek olmadığına karar verilmişti.⁸⁹ Ne kadar ilişkilidir bilinmez ama Ömer Paşa'nın talebi sırasında Mehmed Arif Efendi'nin hâmisî Âlî Paşa hükümette bulunmamaktaydı. Rütbe ve nişan ihsan edildiği tarihte ise Âlî Paşa sadrazam olarak görev yapmaktaydı.

Mehmed Arif Efendi, Kont Buol ile son bir görüşme yaptıktan sonra 6 Eylül 1855 tarihinde oğluyla⁹⁰ beraber Viyana'dan ayrıldı. Arif Efendi'nin Aralık ayında görevine yeniden başlaması bekleniyordu.⁹¹ İstanbul'a geldikten kısa bir süre sonra 3 Ekim'de Beşiktaş Sahil Sarayında Sultan'ın huzuruna kabul edildi.⁹² Aynı ayın sonlarında İngiliz basınında Arif Efendi'nin Viyana'daki görevine son verileceğine dair haberler çıkmaya başladı. 30 Ekim'de The Times'da çıkan bir haberde Sadrazam Âlî Paşa'nın onurlu bir adam olmasına rağmen Hariciye Nazırı olduğu dönemde muhtemelen bazı nüfuzlu dostlarını memnun etmek adına Arif Efendi'yi Viyana'ya elçi olarak tayin ettiği belirtilmekteydi. Haberin devamında Arif

⁸⁴ Keleş, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", 168-169.

⁸⁵ BOA., İ.HR., 123/6149/1, 2 Ağustos 1855.

⁸⁶ BOA., İ.HR., 123/6149/2, 16 Ağustos 1855.;

⁸⁷ BOA., İ.HR., 124/6218/1, 02 Ekim 1855.

⁸⁸ BOA., İ.HR., 110/5401/1, 28 Mayıs 1854.

⁸⁹ BOA., İ.HR., 110/5401/2, 15 Haziran 1854.

⁹⁰ Arif Efendi'nin oğlu Mehmed Kemal Efendi babasının elçiliği sırasında Viyana'daki Theresianum (Maria Theresa Academy) isimli okulda eğitim görmüş, çeşitli bürokratik görevlerden sonra Şura-yı Devlet azası olarak görev yapmıştı. Bkz. BOA., Şura-yı Devlet Sicilleri (ŞD.SAİD.), 25/20/22, tsz.

⁹¹ Sherborne Mercury, "Foreign and Colonial", (18 September 1855).

⁹² BOA., İ.HR., 124/6214/1, 1 Ekim 1855.

Efendi'nin böyle önemli bir görev için uygunsuz olduğunu Âlî Paşa'nın bilmemesinin mümkün olmadığı ifade edilmekteydi. Ayrıca Arif Efendi'nin Maliye Nazırı olarak atanabileceği aktarılmaktaydı.⁹³ 8 Aralık'ta çıkan bir başka haberde ise Babıali'nin Arif Efendi yerine Prens Aleksandır Kallimaki'yi düşündüğü fakat bunun önünde bazı engeller olduğu belirtilmekteydi. Avusturya hükümetinin Arif Efendi'den herhangi bir şikâyeti yoktu ve eğer bir değişiklik yapılacaksa tayin edilecek kişinin Türk olmasını istiyorlardı.⁹⁴

Elçi değişikliğinin duyurulmasından sonra 31 Aralık 1855 tarihli The Times gazetesinde şöyle bir değerlendirmeye yer verilmişti;

Arif Efendi'nin bu Saraydaki (Viyana) görevinden alınması hiç de şaşırtıcı değildir. Zira Arif Efendi'nin yetersizliği kendisiyle temasa geçen herkes tarafından açıkça görülmekteydi. Hariciye Nazırı Âlî Paşa'nın Arif Efendi ile arası çok iyi olduğu için, özel duygularını kamu görevlerine feda etmiş olmalı ki, bu Türk devlet adamları arasında nadir görülen bir hareket tarzıdır. Eski diplomat, kendi dilinden başka hiçbir dil bilmediği için diplomat kardeşleri için üzücü bir örnekti ve iyi bir dilbilimci ve becerikli bir diplomatın onun halefi olacağını duymak onları çok sevindirdi.⁹⁵

Mehmed Arif Efendi'nin yerine Kallimaki Bey'in tayin edilmesi Avusturya ile Osmanlı Devleti arasında küçük bir diplomatik kriz ortaya çıkardı. Başlangıçta Avusturya'nın Kallimaki Bey ismine bir itirazı bulunmamaktaydı. Fakat Kallimaki Bey, Mehmed Arif Efendi büyükelçi unvanına haizken kendisine orta elçilik verilmesi nedeniyle bu görevi kabul etmek istemedi. Bunun üzerine Babıali, gayrimüslim iki elçisine hem Kallimaki Bey'e hem de Kostaki Musurus'a tarihinde ilk defa olarak büyükelçi unvanı verdi. Bu defa da Avusturya hükümeti Kallimaki Bey'i büyükelçi olarak kabul edemeyeceğini bildirdi. Öne sürülen gerekçe, Avusturya'nın Mehmed Arif Efendi'ye bakışını göstermesi açısından dikkat çekiciydi. Güya başkentindeki hiçbir yabancı temsilci büyükelçi unvanına sahip değildi. Oysa Mehmed Arif Efendi büyük elçi olarak görev yapmıştı. Avusturya'nın İstanbul elçisi, dönemin Hariciye Nazırı Fuad Paşa'yla yaptığı görüşmede Arif Efendi'nin büyükelçi olmasına rağmen protokol kurallarını tam bilmemesi ve diplomatik mahfillerle içli dışlı olmamasından dolayı herhangi bir sorun yaşanmadığı dile getirmişti. Halbuki Kallimaki Bey gibi protokol kurallarını bilen bir elçinin Fransız ve İngiliz elçilerinin önünde yer alması diplomatik sorunlara neden olabilirdi. Mesele ancak Viyana'da bulunan Fransa elçisinin unvanının büyükelçi olarak değiştirilmesiyle çözüldü. Böylece protokolda Fransa büyükelçisi daha önce göreve başladığı için Osmanlı büyükelçisinin önünde yer alabilecekti.⁹⁶

Mehmed Arif Efendi, bürokratik kariyerine devam etse de Viyana'dan sonra bir daha herhangi bir diplomatik görev üstlenmedi. Büyükelçilikten sonra Tersane-i Âmire müsteşarlığı, Ticaret Nazırı vekilliği, Meclis-i Vâlâ azalılığı, Refia Sultan'ın kethüdalığı, Deâvi Nazırlığı, Evkâf Nazırı vekilliği ve Şurâ-yı Devlet azalığı vazifelerinde bulundu. 12 Nisan 1878 tarihinde vefat etti.⁹⁷

Sonuç

⁹³ The Times "Austria", (30 October 1855).

⁹⁴ The Morning Chronicle, "Express From Paris", (8 December 1855).

⁹⁵ The Times, "Austria", 31 December 1855.

⁹⁶ Ahmed Cevdet, *Tezâkir 1-12*. Yayınlayan Cavid Baysun, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991), 84-85.; Davison, "Vienna as a Major Ottoman Diplomatic Post in the Nineteenth Century", 263-264.; Kılıç, "Osmanlı Hariciyesinde Gayrimüslimler (1836-1876)", 148-150.

⁹⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani I*, 314.

Dışişlerine intisap ederek merkez ve/veya dış temsilciliklerde çeşitli görevler aldıktan sonra elçilik vazifesi üstlenmiş diplomatlara kariyer ya da profesyonel elçi denilmektedir. Osmanlı Devleti'nde bu nitelikteki elçilerin sayısı azdır. Bunun iki temel sebebi olduğunu söyleyebiliriz; Osmanlı Devleti'nin modern Hariciye teşkilatlanmasını geç tamamlaması ve vasıflı diplomat yetiştirebilecek eğitim kurumlarının geç açılması. Bununla beraber dönemin şartları gereği alaylı olarak Hariciye kalemlerinden yetişen, daha önce sefarethanelerde vazife üstlenen, diplomatik müzakerelerde bulunarak tecrübe kazanan Osmanlı elçileri, yarı profesyonel elçiler olarak değerlendirilebilir.

XIX. yüzyılda bir elçide olması gereken en önemli vasıflardan biri de dönemin diplomasi dili Fransızca'yı bilmesidir. Babıali'nin Fransızca bilmeyen elçileri çoğunlukla ikamet elçiliklerinin yeniden açılmaya başladığı Tanzimat döneminde görev yaptılar. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Hariciyesinin kendi dış temsilcilikleriyle Fransızca yazışmaya başlaması sadece elçiler için değil diğer diplomatlar için bile bu dili bilmeyi elzem hale getirdi.

Mehmed Arif Efendi, tam anlamıyla kariyer dışı bir elçiydi. Viyana'ya tayin edildiğinde diplomatik herhangi bir tecrübesi yoktu ve Fransızca bilmemekteydi. Daha vasıflı bir isim tayin edilebilecekken onun neden tercih edildiğine dair kesin bir yargıya sahip değiliz. Dönemin Hariciye Nazırı Âli Paşa Viyana gibi önemli bir başkentte kendine yakın bir ismin görev yapmasını istemiş olabilir. Zaten Babıali'nin yurt dışındaki elçilerine fazla yetki vermemek ve yabancı devletlerle önemli diplomatik sorunlarını İstanbul'da çözmek gibi bir eğilimi vardı.

Mehmed Arif Efendi'nin görev yaptığı yıllar Avrupa siyasetinin ve Osmanlı-Avusturya ilişkilerinin durağan seyrettiği bir dönem olsaydı belki de kariyer dışı bir elçi olmasının sakıncaları ortaya çıkmayacaktı. Göreve başladığı sırada Macar Mültecileri meselesi nedeniyle iki devlet arasında ciddi sorunlar bulunmaktaydı. Kimi zaman Avusturyalı yetkililerin tepkili ve soğuk tavırlarına maruz kaldı. Fakat bu tür tavırlar kendisinin tecrübesizliğinden daha çok Avusturya'nın Osmanlı Devleti'ne duyduğu öfkeden kaynaklanmaktaydı. Mehmed Arif Efendi, kariyer dışı bir elçi olmanın zorluklarıyla daha çok Kırım Savaşı yıllarında yüzleşecekti.

Kırım Savaşı'yla birlikte Avusturya'nın başkenti diplomatik müzakerelerin ana merkezine dönüştü. Mehmed Arif Efendi, bu tür müzakerelerin çoğunlukla dışında tutuldu. Ancak bu durumdan ne Babıali ne de sorumluluk almaktan korkan Mehmed Arif Efendi şikâyetçiydi. Dil bilmediği ve ancak bir tercüman aracılığıyla iletişim kurabildiğinden diplomatik mahfillerde çok fazla görünmemeyi tercih etti. Dolayısıyla kimi zaman Babıali'yi bilgilendirmekte yetersiz kaldı. Ali Fuad Türkgeldi'nin eğer Osmanlı Devleti Viyana'da diplomasinin inceliklerini ve dil bilen bir tecrübeli elçi bulundursaydı, 1853 Viyana Notasının Kırım Savaşı'nın önlenebileceğine dair iması en dikkat çekici hususlardan biridir.

1855 Viyana Konferansına kadar ne Viyana'daki müttefik devlet elçilerinin ne de Avusturya hükümetinin Mehmed Arif Efendi'nin yetersizliğine dair ciddi bir eleştirileri söz konusu değildi. Hatta Avusturya'nın biraz baş ağrıtan Kostaki Musurus'tan sonra elçilik mesleğinin inceliklerini tam bilmeyen, diplomatik mahfillerde pek gözükmeyen Mehmed Arif Efendi'den memnun kaldığını söyleyebiliriz. Arif Efendi'nin ardından Viyana'da görevlendirilen Kallimaki Bey'in büyükelçi olarak atanma sürecinde yaşanan kriz de bu varsayımı destekler niteliktedir.

Mehmed Arif Efendi, Babıali'nin atadığı ne ilk ve ne de son kariyer dışı elçiydi. Ancak onun Viyana'daki misyonu tecrübesiz ve dil bilmeyen bir elçinin karşılaşabileceği zorlukları göstermesi açısından oldukça önemlidir. Fakat Osmanlı Hariciyesi kurumsallaştıkça bu nitelikteki elçilerin sayıları da azalacaktı. Zaman içerisinde Osmanlı diplomatları Avrupalı meslektaşlarına uyum sağlamakta daha az zorlanacaklardı. Yine de dünyanın en iyi diplomatları olsalardı bile çoğunlukla öteki ve hasta adam olarak nitelendirilen bir devleti temsil ettiklerini unutmamak gerekir.

Kaynakça

1. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Bab-ı Asaî Name-i Hümayun Defterleri (A.}DVNSNMH.d.)

Hariciye Nezareti Londra Sefareti (HR.SFR.3.)

Hariciye Nezareti Mektubi Kalemî (HR.MKT.)

Hariciye Nezareti Siyasi (HR.SYS.)

Hariciye Nezareti Tercüme Odası (HR.TO.)

Hatt-ı Hümayun (HAT)

İrade Dahiliye (İ.DH.)

İrade Hariciye (İ.HR.)

İrade Meclis-i Mahsus (İ.MMS.)

Sadaret Amedi Kalemî Evrakı (A.}AMD.)

Sadaret Mektubi Kalemî Evrakı (A.}MKT.)

Sadaret Umum Vilayat Evrakı (A.}MKT.UM.)

Satın Alınan Evrak Ali Fuat Türkgeldi Evrakı (HSD. AFT.)

Şura-yı Devlet Sicilleri (ŞD.SAİD.)

2. Gazeteler

Sherborne Mercury, "Foreign and Colonial". (18 September 1855).

The Daily News, "France". (12 April 1855).

The Morning Chronicle, "Express From Paris". (8 December 1855).

The Standard, "Turkey". (1 October 1850).

The Times "Austria". (2 January 1855).

The Times "Austria". (16 January 1855).

The Times, "Austria". (19 March 1855).

The Times "Austria". (30 October 1855).

The Times, "Austria". 31 December 1855.

3. Araştırma Eserleri

- Ahmed Cevdet. Tezâkir 1-12. Yayınlayan Cavid Baysun, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.
- Akpınar, Mahmut, "Viyana Yoluyla Batı Diplomasisi", *CUJOSS* 1, no. 46 (2022): 1-17.
- Akpınar, Mahmut, "Osmanlı Bürokrasisinde Askeri Bürokrasi Menşeli Elçiler", *Türk Diplomasisine Yön Verenler Osmanlı Dönemi*, Editör Ahmet Dönmez-Yakup Kaya, 273-297, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2023.
- Badem, Candan, *Kırım Savaşı ve Osmanlılar*. Çeviren Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.
- Beydilli, Kemal. "Ziştovi Antlaşması", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 44, İstanbul: TDV Yayınları, 1994,467-472.
- Birbudak, Togay Seçkin, "1853-1856 Kırım Harbi'nde Osmanlı-Avusturya İlişkileri", *Bellekten* 82, no. 293, (Nisan 2018): 241-268.
- Davison, Roderic, "Vienna as a Major Ottoman Diplomatic Post in the Nineteenth Century", *Habsburgish-Osmanische Beziehungen içinde*, Editör Andreas Tietze, 251-280, Wien: 26-30 September 1983.
- Dönmez, Ahmet, "Ahmed Fethi Paşa'nın Viyana ve Paris Elçilikleri (1835-1840)", *Osmanlı Devleti'nin Diploması Tarihi*, Makaleler -2, Editör Mehmed Alaaddin Yalçinkaya-Uğur Kurtaran, 211-250, Ankara: Altınordu Yayınları, 2022.
- Goldfrank, David M., *The origins of Crimean War*. London-Newyork: Routledge, 2013.
- Gölen, Zafer "1852-53 Karadağ Askerî Harekâtı ve Sonuçları", *History Studies* 1, no. 1, (2009): 212-296.
- Güler, Kamil Erdem, "Kırım Savaşı'nın Kökenleri (1848-1853)", Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2003)
- Göçen, Hayreddin Nedim, *Vesâik-i Tarihiyye ve Siyasiyye Belgelerin Dilinden Osmanlı ve Avrupa*. İstanbul: Selis Kitaplar, 2008.
- Kılıç, Musa, "Osmanlı Hariciyesinde Gayrimüslimler (1836-1876)", Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2009.
- Kılıç, Musa, "Osmanlı Devleti Hizmetinde Bir Rum Diplomatın Portresi; Viyana Maslahatgüzarı Yanko Mavroyani (Jean Mavroyeni)", *Tanzimat'tan Günümüze Olaylar ve Kişiler Ekseninde Türk Hariciyesi*, Editör İrşad Sami Yuca-Hidayet Kara, 160-188, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2019.
- Keleş, Erdoğan, "Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz ve Boğazlar Meselesi", *OTAM*, no. 23, (2008): 149-194.
- Keleş, Erdoğan, "Osmanlı, İngiltere ve Fransa İlişkileri Bağlamında Kırım Savaşı", Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, 2009.
- Kuneralp, Sinan, *Son Dönem Osmanlı Ricali (1839-1922)*. İstanbul: İsis Yayınları, 2003.
- Kuneralp, Sinan, "Tanzimat Sonrası Osmanlı Sefirleri", *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç*, Yayına Hazırlayan İsmail Soysal, 113-126, Ankara: TTK Yayınları, 1999.

Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani Cilt I. Hazırlayan Nuri Akbayar, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Nazır, Bayram, Macar ve Polonyalı Mülteciler Osmanlı'ya Sığınanlar, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2006.

Temperley, Harold, England and the Near East the Crimea. New York: Roudledge Revivals, 1936.

Türkgeldi, Ali Fuad, Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.

Yaldız, Fırat ve Evren Küçük, "Türk Dışişleri Bürokrasisinde Değişen Normlar: Kariyerdışı Büyükelçi Atamalarının Yasal Arka Planı", Amme İdaresi Dergisi 55, no. 2, (2022), 89-118.

Summary

Non-career ambassadorial appointments are a current and controversial issue. Such appointments are criticized for reasons such as the problems that inexperience can cause, lack of knowledge and experience, the preference for political affiliation and personal connections instead of merit, and the danger of politicization. Despite its controversial status, it is seen that the Ottoman Empire also resorted to the non-career ambassadorial appointment method. In fact, only 1/3 of the ambassadors appointed during the Ottoman period were selected from professional civil servants. Mehmed Arif Efendi, who served as ambassador in Vienna, the capital of Austria, between 1850 and 1855, was one of those who were non-career ambassadors.

Mehmed Arif Efendi had no experience in the field of diplomacy in his bureaucratic career before being appointed ambassador to Vienna. Moreover, he did not know French, the diplomatic language of the time.

We do not have a definitive judgment as to why he was chosen while a more qualified person could have been appointed. The Minister of Foreign Affairs at the time, Ali Pasha, may have wanted someone close to him to serve in an important capital like Vienna. In any case, the Babiali had a tendency not to give too much authority to Ottoman ambassadors in foreign countries and to solve important diplomatic problems with foreign states in Istanbul.

If the years in which Mehmed Arif Efendi served had been a period in which European politics and Ottoman-Austrian relations were stagnant, perhaps the disadvantages of being a non-career ambassador would not have emerged. When he began his duty, there were serious problems between the two states due to the Hungarian Refugees issue. At times, he was subject to the reactionary and cold attitudes of Austrian officials. However, such attitudes stemmed more from Austria's anger towards the Ottoman Empire than from his own inexperience. Mehmed Arif Efendi would face the difficulties of being a non-career ambassador more during the Crimean War.

With the Crimean War, the Austrian capital became the main center of diplomatic negotiations. Mehmed Arif Efendi was mostly kept out of such negotiations. However, neither the Babiali nor Mehmed Arif Efendi, who was afraid of taking responsibility, complained about this situation. Since he did not know the language and could only communicate through an interpreter, he preferred not to appear in diplomatic circles very often. Therefore, he was sometimes inadequate in informing the Babiali. One of the most striking points is Ali Fuad Türkgeldi's implication that if the Ottoman Empire had an experienced ambassador in Vienna who knew the subtleties of diplomacy and the language, the Crimean War could have been prevented in the 1853 Vienna Note.

In early 1855, it was decided to hold a conference in Vienna to discuss the terms of peace with Russia. While the parties would be represented by high-ranking statesmen at this conference, the Ottoman Empire assigned Mehmed Arif Efendi as a delegate. Mehmed Arif Efendi was only responsible for reporting the negotiations that took place during the conference. In other words, he would be present at the conference as an observer. The reason for this was stated to be that the peace terms to be discussed at the conference needed to be discussed in detail both by the Sublime Porte and with the allies. However, since Mehmed Arif Efendi did not know French, Rıza Bey was appointed as the undersecretary of Vienna Embassy to assist him.

Mehmed Arif Efendi's appointment as a delegate to the Vienna Conference of 1855 caused serious criticism due to his lack of French and his incompetence. Even Mehmed Arif Efendi was afraid of taking responsibility. Finally, the Ottoman Empire assigned Minister of Foreign Affairs Ali Pasha to the Vienna Conference. However, the Vienna Conference was dissolved without reaching any decision.

Despite serious criticisms against him in diplomatic missions and the pressure upon him during the conference, Mehmed Arif Efendi continued his duty as ambassador in Vienna for a while longer. He returned to İstanbul in September 1855. However, it was announced during his leave that Mehmed Arif Efendi's duty had been terminated and Kallimaki Bey had been appointed in his place. This change of duty caused a small diplomatic crisis between Austria and the Ottoman Empire. The Austrian government announced that it could not accept Kallimaki Bey as an ambassador. The reason put forward was remarkable in terms of showing Austria's view of Mehmed Arif Efendi. Supposedly, no foreign representative in the capital had the title of ambassador. However, Mehmed Arif Efendi had served as an ambassador. The Austrian ambassador of Istanbul stated in his meeting with the Minister of Foreign Affairs Fuad Pasha that no problems had occurred because Arif Efendi was an ambassador but did not fully understand the rules of protocol and was not familiar with diplomatic matters. In other words, the fact that Kallimaki Bey was an experienced ambassador who knew the rules of protocol was a problem for the Austrian government.

After his mission in Vienna ended, Mehmed Arif Efendi, who held various civil service positions, died on April 12, 1878. Mehmed Arif Efendi was neither the first nor the last non-career ambassador appointed by the Babiali. However, his mission in Vienna was quite important in terms of showing the difficulties that an inexperienced ambassador who did not know the language could face. However, as the Ottoman Foreign Service became more institutionalized, the number of non-career ambassadors would also decrease. Over time, Ottoman diplomats would have less difficulty adapting to their European colleagues. Nevertheless, it should not be forgotten that even if they were the best diplomats in the world, they represented a state that was often considered the otherized state and "the sick man".